

H. Venherova, lecturer
 V. N. Karazin National University of Kharkiv, Kharkiv
 H. Lutsenko, PhD, Assoc. Prof.
 V. N. Karazin National University of Kharkiv, Kharkiv
 I. Zuiiev, PhD
 V. N. Karazin National University of Kharkiv, Kharkiv

TRENDS IN THE MANIFESTATION OF HONOUR AND DIGNITY AMONG STUDENTS OF DIFFERENT MAJORS IN THE TIME OF SOCIAL TRANSFORMATIONS

The aim of this study is to examine honour and dignity manifestations of university students of different learning areas in the time of social transformations. It was used V. V. Rybalka's 'Inventory for approximate finding of honour and dignity personality manifestations'. It measures indicators of honour and dignity general level, separate indicators of honour and dignity feeling intensity and subscale indicators of honour and dignity manifestations in the motivational, cognitive, aim-forming, operation-resultant and emotional-feeling personality spheres. The study sample included 291 students. In details it were tested 48 students-psychologists of 1st year studying in December 2013, 33 students-psychologists of 5th year studying in February 2014, 28 students-psychologists of 5th year studying in September 2014, 59 students-biologists of 1st year studying in May 2014, 28 students-biologists of 5th year studying in September 2014, 31 students-chemist of 1st year studying in April 2014, 36 students-chemist of 5th year studying in May 2014 and 28 students-chemist of 5th year studying in September 2014. In this time in Ukraine was taking place such political events as 'Maydan', Crimea annexation and war in the Donbas. As a result it was found that the highest level of honour and dignity is peculiar to the students-biologists that can be explained by their need for labor market. During the considered period the honour and dignity level of students-psychologists and chemicals at first was decreased (in winter and spring 2014), and then increased (in September 2014). We think that student's-chemicals increasing of honour and dignity feelings were connected with political situation improvement, and student's-psychologists increasing of honour and dignity feelings is related to their active role in volunteer movement.

Key words: honour, dignity, students, social transformations.

УДК 316.614.034

Ю. Галан, студ.
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ГЕНДЕРНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ОДНА ІЗ ПРИЧИН МАРГІНАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Стаття присвячена процесам гендерної соціалізації, здебільшого стереотипізації, соціальному тиску та іншим, які негативно впливають на розвиток особистості і можуть спричинити її маргіналізацію. Тут також описані сучасні гендерні процеси в період трансформації суспільства. Автором зроблено спробу пояснити процес маргіналізації в контексті гендерної соціалізації.

Ключові слова: стаття, гендер, гендерна соціалізація, гендерна ідентифікація, маскуліність/фемініність, маргіналізація, соціально-психологічна маргіналізація, стереотипізація, гендерна нерівність, упередження, соціальний примус, гендерна роль, гендерно-рольовий конфлікт, особистість.

Актуальність. Сьогодні в умовах соціальних трансформацій можна ствердно сказати, що маскуліна культура вичерпала свій потенціал. Вона все частіше розглядається як щось недосконале та однобічне. Глобалізація сучасних суспільних процесів призводить до потреби ґрунтовного розуміння проблеми та швидкого реагування на зміни, що відбуваються на мікро- та макрорівнях у всіх сферах соціальної взаємодії. Характерна для маскуліної культури стратегія насильництва та ігнорування призводить до знищення самої себе. Тому подальше ігнорування, маргіналізація жіночих стратегій виживання може спровокувати порушення нормальної соціальної взаємодії обох статей. В культурі суспільства формується концепція чоловічої і жіночої психології. Вивчення особливостей гендерної соціалізації та формування гендерної ідентифікації є досить актуальними та важливими питаннями в контексті вивчення проблем самоідентифікації та становлення особистості. Труднощі гендерної соціалізації – і, як наслідок, маргіналізація особистості – є міждисциплінарними проблемами, що охоплюють широке коло питань, є недостатньо вивченими, тому потребують подальшого дослідження.

Метою даної статті є дослідження закономірностей гендерної соціалізації особистості, її розгляд як однієї із причин маргіналізації індивіда. Привернути увагу до проблеми гендерної соціалізації, зокрема гендерної нерівності, стереотипізації та соціального примусу в контексті сучасних соціальних трансформацій.

Серед вчених, що займалися гендерними дослідженнями, ми можемо побачити представників різноманітних гендерних теорій, з поміж яких: Г. Таджфел і Дж. Тернер (теорія соціальної ідентичності), відомі соціологи Г. Зіммерман, Е. Дюркгейм і Мертон, а також філософ і соціолог Е. Фромм, психолог та психіатр

Е. Берн, дослідники: М. Сігал, Р. Ангер, експериментатори: Кей До і Тім Емсвейлер, Ф. Голдберг, І. Кон та ін.

Гендерна ідентифікація – це усвідомлення індивідом своєї статі, переживання ним своєї маскуліності/фемініності та готовність виконувати визначену гендерну роль. Ідентифікувати (усвідомити) себе чоловіком або жінкою – означає прийняти ті психологічні якості й моделі поведінки, які суспільство приписує людям залежно від їх біологічної статі. Гендерна ідентичність відбувається поступово в процесі соціалізації. Вирішальним етапом є підлітковий вік, у цей період відбувається її остаточне формування [2].

Групова ідентичність пов'язана з ототожненням себе з певною групою чи спільнотою. В соціології та соціальній психології використовують поняття "соціальна ідентичність" та "рольова ідентичність". Згідно з теорією соціальної ідентичності Г. Таджфела і Дж. Тернера, в основі соціальної ідентичності лежать процеси соціальної категоризації, тобто розділення соціальних об'єктів на такі, з якими особистість себе ототожнює (in-group), і такі, що складають групи інших (out-group), а також процеси само-категоризації, тобто віднесення особистістю самої себе до певної соціальної категорії чи групи. Соціальна ідентичність лежить в основі більшості групових процесів, таких як групова поляризація чи стереотипізація.

Постановка проблеми. Історія культури виробила багато моделей і зразків гендерної поведінки. Інформацію про них дитина починає одержувати змалку, формуючи на фундаменті статевої ідентичності те, що ми називаємо гендером. Треба розрізняти поняття "статева ідентичність" та "гендерна ідентичність". Якщо статева ідентичність – це переважно усвідомлення себе представником тієї чи іншої статі, то гендерна ідентичність полягає в переживанні своєї відповідності гендерним ролям, тобто сукупностям суспільних норм і стереотипів поведінки,

характерних для представників певної статі (або таким, що приписуються представникам певної статі суспільно-історичною чи соціокультурною ситуацією). Людина може мати певну чітко визначену статеву ідентичність і водночас мати труднощі з гендерною ідентичністю, переживати невідповідність гендерним ролям та стереотипам, відчувати нереалізованість себе як чоловіка чи жінки, невідповідність жіночому чи чоловічому ідеалу. Оскільки гендерні ролі та стереотипи – це продукт суспільної історії, який несе в собі соціокультурні особливості та традиції, що часом не мають нічого спільного з природою статі, то гендерна ідентичність залежить здебільшого від соціальних (історичних та географічних) чинників, а не від біологічної природи людини [7].

Творець німецької класичної соціології Г. Зіммель вважав підлегле становище жінок серйозною проблемою, приділяв увагу дослідженню того, як домінуюча чоловіча культура перешкоджає автономному розвитку жіночої ідентичності і обмежує участь жінок в культурі. Ролі, які соціально приписані жінкам, недостатні для їх автономної самореалізації. Зіммель, на відміну від Е. Дюркгейма, підкреслював, що розподіл праці за статевою ознакою призводить до того, що жінки сприймаються лише через призму відносин з чоловіками. Самі ж по собі жінки – "ніщо", тому що доступні їм ролі не мають жодних специфічних, незалежних жіночих якостей [8]: "Все приниження жінки виходить з того, що існування жінки оцінюється за критеріями, змодельованим для протилежної статі".

Ролі, пов'язані із публічною і приватною сферами, слід розглядати як поведінкові характеристики, у кожній з яких особистість має різну мету. У приватній сфері мета полягає у підтриманні позитивних міжособистісних зв'язків. Поведінка індивіда повинна бути емпатійною, неагресивною, розуміючою та чуйною. В публічній же сфері люди борються за досягнення мети (зайняти кращу посаду, бути більш компетентним, заробляти більше грошей). Для того, щоб це здобути, особистість конкурує, поводить досить агресивно, амбіційно, проявляє незалежність. Зважаючи на це, суб'єкт повинен розробити різні моделі поведінки в обох сферах (публічній та приватній). Можна зробити висновок, що поведінка, яку проявляють чоловіки і жінки відображає їхню "реальну ідентичність". Цей процес може, зокрема, пояснити зміст поточних гендерних ідентичностей та стереотипів. Крім того, стереотипи впливають на те, якою вважає себе людина і як вона розглядається іншими. Цей процес був описаний у статті Мертон під назвою "The Self-Fulfilling Prophecy", що була опублікована під назвою "Antioch Review" літом 1948 р. Проте термін став відомий тільки завдяки роботі 1968 р. "Соціальна теорія і соціальна структура". Осв'ячення, що він наводить [12]:

Пророцтво, що самостійно збувається, – хибне визначення ситуації, що викликає нову поведінку, яка перетворює першочергове хибне уявлення в реальність. Інакше кажучи: пророцтво, яке здається істинним, але насправді таким не є, може в значній мірі впливати на поведінку людей (наприклад, через страх чи внаслідок відчуття логічного протиріччя) такою мірою, що їх наступні самі призводять до здійснення передбачення.

Воно також було описане Левіном, Резніком і Хіггінсом (1993) таким чином: "До цікавих наслідків призводить присвоєння особі певної соціальної позиції, коли (А) індивідуум, як передбачається, має певні характеристики. (Б) інші розглядають людину так, ніби він чи вона володіє такими характеристиками, і (В) такий її розгляд змушує людину проявляти ті характеристики, якими він чи вона (невірно) повинні володіти в першій умові". Кац (1986) показав, що дорослі розвивають різні

стилі взаємодії в залежності від усвідомлення дитиною своєї статі (якою експериментально маніпулюють). Деякі автори підкреслили роль діяльності як центральний елемент гендерних стереотипів (Фламент, Хартман, Гріфес, Міллер і Кінікі) і, як важливий фактор у виникненні та / або підтриманні гендерної ідентичності і стереотипів. (Хофман і Хюрст).

Щодо питання гендерних відмінностей і їх вплив на розвиток особистості Е. Фромм писав [6]: "У патріархальному суспільстві існують всі типові ідеологічні стереотипи і забобони, які постійно розвиваються панівною групою... кожна людина як представник свого роду і своєї нації повинна мати свободу для розвитку своєї індивідуальності. Рівноправність передбачає не заперечення відмінностей, а можливість для їх більш повної реалізації". Окрім цього Е. Фромм підкреслює: "Той, хто хотів би пізнати відмінність між чоловіком і жінкою, не повинен замислюватися і роздумувати над тим, чи є він типовим чоловіком або типовою жінкою, швидше, потрібно дозволити собі вести повноцінне життя. Тільки той, хто не мучить себе запитанням: "А чи правильно я граю свою роль і чи досягнув у успіху?" – саме той пізнає глибину продуктивності відмінностей між статями, закладену в кожній окремо взятій людині".

З позицій транзактного аналізу Е. Берна, гендерна ідентичність визначається життєвим сценарієм людини. Згідно з теорією життєвих сценаріїв [8], протягом життя здійснюється статево-рольове програмування чоловіків і жінок, тобто процес формування статевої та гендерних життєвих ролей особистості. Одними з основних елементів життєвого сценарію людини є сценарні заборони і директиви, що забороняють одні форми активності і змушують до дотримання інших. Більшість індивідів слідує цим заборонам і директивам, значна частина яких відповідає моделям гендерних ролей, не усвідомлюючи їх впливу. У процесі такої гендерної соціалізації здійснюється певна деформація розвитку особистості, оскільки одні сторони особистості (що відповідають гендерним стереотипам) заохочуються і підсилюються, а інші (що таким стереотипам суперечать) – навпаки, забороняються та затримуються в розвитку. Починаючи з раннього дитинства дівчаток і хлопчиків примушують діяти за певним сценарієм, що пов'язано не лише з розвитком відповідних фемінінних чи маскулінінних рис, а й з життєвим вибором. Згідно до цього чоловіки й жінки обирають форми життєвого шляху, що відповідають гендерним стереотипам, а не особистісним бажанням, покликам, тощо.

Диференційований підхід матері та батька до дочки і сина є важливою умовою формування статево-рольової ідентичності дитини. М. Сігал (1987) проаналізував результати 39 досліджень, в яких порівнювалися особливості поведінки матері та батька у взаєминах з синами і дочками. В 20 дослідженнях були отримані статистично значущі поведінкові відмінності батька у вихованні дочок і синів. Батьки частіше контактують з хлопчиками, заохочують їх грати в спортивні ігри, провадити дослідницьку діяльність, проявляючи у відносинах з хлопчиками велику строгість і директивність. Прийнято вважати, що батьки відіграють значну роль у розвитку маскулінінних якостей у хлопчиків і фемінінінних у дівчаток, причому до маскулінінних якостей відносять автономність, самостійність, конкурентність, спрямованість на досягнення мети, ініціативність, а до фемінінінних – високий рівень емпатії, дбайливість, здатність до співпереживання, комунікативність.

Р. Ангер розглядала схему гендерної ідентифікації як таку, що її задають соціальні вимоги і соціальні взаємодії [14]. Таким чином, перша теза теорії статі поля-

гає в тому, що становлення статі у дітей відбувається на основі існуючих в культурі соціальних стереотипів. Друга теза говорить про те, що діти використовують стать як принцип пізнання світу не через властивості, що властиві статі як такій, а тому, що культура всіма способами наполягає на тому, що стать є найбільш важливою категорією в соціальному житті людства. З самого раннього дитинства дітей вчать, що дихотомія між чоловіками і жінками є й повинна бути основною фактично в будь-якій області людського буття.

Упередження – це установки, що перешкоджають адекватному сприйняттю повідомлення, групи людей чи дії. Як правило, людина не усвідомлює чи не хоче усвідомлювати, що він упереджений, і розглядає своє ставлення до об'єкта упередження як наслідок об'єктивної та самостійної оцінки якихось фактів. Упередження складаються на основі спотвореної або неповної інформації. Наведемо приклад, який ілюструє упередження в гендерній сфері. Експеримент Ф. Голдберга [10] проводився 1968 р. Мета: дослідити, що не тільки афроамериканки, але й жінки-американки з дитинства звикають вважати себе інтелектуально нижчими за чоловіків. Процедура: дівчат-студентки коледжу повинні були прочитати декілька наукових статей та оцінити їх з точки зору професіоналізму, компетентності, стилю тощо. Одним студенткам дали статті, підписані чоловічими іменами, іншим – ті ж статті, але підписані жіночими іменами. Виявилось, що студентки значно вище оцінювали статтю, коли бачили, що автор чоловік. В даному випадку яскраво проявляється самоприниження, ознака, що історично склалася. Упередження стосовно представників власної гендерної групи призвели до низької інтелектуальної оцінки праці інших жінок.

Результати теоретичного аналізу. Підсумовуючи все вище згадане, можемо зробити висновок, що стереотипізація, соціальний тиск, соціальний примус, намагання відповідати гендерній ролі усупереч власним бажанням та упереджене ставлення до особи однієї із статей безсумнівно може призвести до таких наслідків, як неповноцінний розвиток особистості та навіть маргіналізація особистості. Маргінальність – поняття міждисциплінарне, поліпредметне. В соціологічній традиції існує розгляд маргінальності як результату культурного конфлікту (Р. Парк, Е. Стоунквіст), як наслідку соціальної мобільності (Е. Х'юз), як специфічного випадку входження в референтну групу (Р. Мертон), як соціально-ізолюваних груп у суспільстві (Дж. Манчіні), як наслідку соціалізації особистості (Т. Шибутані) та ін. Сьогодні маргінальність визначається не лише як результат міжкультурної взаємодії, а й як наслідок соціально-політичних процесів у суспільстві. Розрізняють два основні підходи вивчення маргінальності в сучасній соціології: як процесу переміщення індивіда чи групи з одного стану в інший та як стану соціальних груп, що перебувають у маргінальній позиції соціальної структури суспільства, в результаті зазначеного процесу переміщення. Зокрема, соціально-психологічна маргінальність характеризується внутрішньою конфліктністю, що зумовлює тривожність, настороженість, агресивність та відчуженість стосовно соціального середовища.

Окрім цього відомо, що відповідно до індивідуально-особистісних особливостей дитини, які впливають на формування батьківської або материнської позиції, відносять темперамент, слухняність / непослух (дисципліна), а також імпульсивність / здатність діяти відповідно до плану. При "важкому темпераменті" нерідко спостерігається амбівалентне ставлення і навіть емоційне відкидання дитини матір'ю, що у свою чергу ще більше травмує психіку дитини. Зважаючи на те, що під час процесу

гендерної соціалізації в дитсадку і школі відбувається постійна критика фемінності хлопців (сльози) і маскулінності у дівчат (неохайність, агресивність, зайва рухова активність). Загалом хлопців піддають інтенсивнішій соціалізації, ніж дівчат. На них чинять більший тиск з метою вберегти їх від відтворення поведінки, яка суперечить чоловічим статево-рольовим стандартам і стереотипам. Підвищена увага до соціалізації хлопців є одним із виявів закону статевої диференціації, суть якого у визволенні хлопця з під жіночого впливу, під яким перебувають у ранньому дитинстві всі діти [1]. Питання: для чого?

Ми вважаємо, що саме соціальний тиск і примус з боку суспільства, що заставляє проявляти ті і тільки ті риси, які відповідають статевим ознакам, призводить до неповноцінного розвитку особистості, не дозволяє втілити свій творчий потенціал та може спричинити процес маргіналізації особистості. Жорсткість нормативної статево-рольової диференціації стимулює підтримання стереотипів маскулінності / фемінності, їх дотримання. Невідповідність суспільним нормам, що висувуються до гендерних ролей, створює численні суперечності між гендерними ролями людини, її гендерною ідентичністю та соціальними очікуваннями до стандартів гендерних ролей. Такі суперечності проявляються як різноманітні гендерно-рольові конфлікти особистості. Крім гендерно-рольового конфлікту можуть виникати інші види дисгармоній, зокрема статеві девіації. Статеві девіації – це відхилення від нормативів статевої і гендерних ролей. До статевих девіацій можна віднести транссексуалізм, гомосексуалізм та трансвестизм.

Гендерно-рольовий конфлікт найчастіше відбувається як суперечність між суспільними стереотипами гендерної ролі (тобто традиційними уявленнями про гендерну роль) і реальними потребами людини. Наприклад, є стереотип, згідно з яким чоловіки повинні проявляти невисоку емоційність і самі справлятися з власними емоційними проблемами. Проте якщо чоловік слідує стереотипу, він отримує внутрішній гендерно-рольовий конфлікт, вступаючи в протиріччя з власними потребами в емоційних проявах і психологічній підтримці; якщо поведінка чоловіка йде всупереч стереотипам, він ризикує отримати зовнішній гендерно-рольовий конфлікт з найближчим оточенням, яке буде вважати його недостатньо мужнім. Відчуваючи на собі тиск цього та інших стереотипів, чоловік постійно перебуває в стані гендерно-рольового стресу. Типовими для чоловіка способами реагування на депресію є ігнорування проблеми та зловживання алкоголем. Це є, наприклад, однією з причин того, що на сеанси психотерапевтів і в терапевтичні групи приходять в п'ять разів менше чоловіків, ніж жінок. Водночас реальна потреба у психологічній допомозі в чоловіків не менша, ніж у жінок, про що свідчить, наприклад, високий відсоток самогубств серед чоловіків, коротша, ніж у жінок, тривалість життя, значний відсоток чоловіків серед пацієнтів психіатричного стаціонару тощо.

Висновки. Ці та інші випадки порушення в сфері статевих і гендерних ролей неминуче призводять до багатьох статево- та гендерно-рольових конфліктів. Фактично, кожну з таких девіації можна трактувати як внутрішній статево-рольовий конфлікт, (між суперечливими компонентами статевих ролей та статево-рольовою ідентичністю) і зовнішній гендерно-рольовий конфлікт (суперечність між гендерно-рольовою поведінкою та соціальними стереотипами й нормами). Такі проблеми потребують не лише специфічної допомоги сексолога чи сексопатолога, рольові конфлікти потребують психологічної допомоги для їх розв'язання. Отже, ми бачимо, що гендерна соціалізація та розвиток ген-

дерної ідентичності особистості – це складні і різноманітні процеси, які підкоряються багатьом закономірностям, і на їх шляху виникають багато суперечностей, проблем, дисгармоній. Знання цих закономірностей має допомогти уникненню цих проблем і суперечностей розвитку. Це шлях не лише до гармонійності розвитку гендерної сфери людини, а й до гармонійності особистості в цілому, до гармонійності її стосунків з особами протилежної статі і з соціальним світом взагалі.

Тому головна роль у гендерному вихованні належить освітньо-виховним установам. Дитина проходить через низку установ, утворених суспільством: дошкільні, середні, вищі навчальні заклади, позанавчальні заклади (центри, клуби, бібліотеки) та установи культури. На шкільні роки дитини припадає основний період формування гендерної культури, громадянських цінностей, самоусвідомлення себе чоловіком або жінкою. Важлива роль у формуванні гендерних цінностей належить сімейному вихованню. Саме в родині у світогляді молоді людини формуються базові уявлення щодо поняття чоловічого і жіночого. Батькам необхідна певна установка на цілеспрямоване гендерне виховання своєї дитини, усвідомлення високої відповідальності за підготовку юнака або дівчини та їх постійну підтримку на цьому етапі їх розвитку. Потрібно слідувати так званому партнерському контракту у розподіленні основних функцій між батьками. Тільки за таких умов можливе формування у молоді людини гендерної чуйності і культури.

Окрім цього варто відмітити, що у сучасному постіндустріальному суспільстві відбувається поступове вирівнювання прав і можливостей чоловіків і жінок як у публічній, так і в приватній сферах, тобто суспільство все-таки потрохи наближається до гендерного балансу. Не зважаючи на це, можна ствердно сказати, що гендерні стереотипи обмежують самореалізацію особистості. Зміна цієї системи в Україні можлива через комплекс заходів, через послідовну зміну самих стереотипів, шляхом

включення гендерних досліджень як дисципліну до системи освіти. Наприклад, у США гендерні дослідження вже офіційно стали навчальною і науковою дисципліною, обов'язковою для вивчення майбутніми соціальними працівниками та державними службовцями.

Список використаних джерел

1. *Вербець В. В.* Соціологія: навчальний посібник / В. В. Вербець, О. А. Субот, Т. А. Христюк. – К.: КОНДОР, 2009. – 394 с.
2. *Галустьян Ю. М.* Деякі аспекти гендерної ідентифікації та соціалізації особистості / Ю. М. Галустьян, В. П. Новицька // Український соціум. – 2004. – № 1(3). – С. 7-13.
3. *Завгородня О.* До проблеми психологічного змісту фемінності та маскулітності / О. Завгородня // Освіта та управління. – 2004. – Т. 5. – № 4. – С. 87-97.
4. *Клецина И. С.* Гендерная социализация / И. С. Клецина. – СПб.: Изд-ство РГПУ им. А. И. Герцена, 1998. – С. 15.
5. *Кон И. С.* Подростковые самоубийства / И. С. Кон // Лунный свет на заре. Лики и маски однополной любви. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Олимп, АСТ, 2003. – С. 408-411. – 576 с.
6. *Фромм Э.* Мужчина и женщина / Э. Фромм. – Сост. С. Я. Левит. – М.: Аст, 1998. – 512 с.
7. *Чухим Н.* Основи теорії гендеру: навчальний посібник / Н. Чухим, Т. Мельник, М. Скорик, Л. Малес та ін. – К.: "К.І.С.", 2004. – С. 132-156.
8. *Штайнер К.* Сценарии жизни людей. Школа Эрика Берна / К. Штайнер: Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2003. – 416 с.
9. *Deaux K.* Explanations of successful performance on sex-linked tasks: What is skill for male is luck for the female / K. Deaux, T. Emswiler // Journal of Personality and Social Psychology. – 1974, № 29. – Pp. 80-85.
10. *Golberg Ph.* Are women prejudiced against women? / Ph. Golberg // American Journal of Sociology. – 1973. – Vol. 78, No. 4, Changing Women in a Changing Society. – Pp. 1011-1029.
11. *O'Neil J. M.* Gender role conflict scale: college men's fear of femininity / J. M. O'Neil, B. J. Helms, R. K. Gable, D. Lawrence, L. S. Wrightsman // Sex Roles. – 1986. – Vol. 14. – P. 335-350.
12. *Merton R. K.* Social Theory and Social Structure / R. K. Merton. – Free Press, 1968. – P. 477.
13. *Simmel G.* Das Relative und das Absolute im Geschlechter Problem / G. Simmel // Philosophische Kultur. – Leipzig, 1919. Цит. по: Брандт Г. А. Природа женщины / Г. А. Брандт. – Екатеринбург: Гуманитарный университет, 2000. – С. 57.
14. *Unger R.* Imperfect reflection of reality: Psychology constructs gender / R. Unger // Making a difference: Psychology and the construction of gender. – New Haven: Yale University Press, 1990.

Надійшла до редколегії 03.11.14

Yu. Galan, студ.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. Киев

ГЕНДЕРНАЯ СОЦИАЛИЗАЦИЯ КАК ОДНА ИЗ ПРИЧИН МАРГИНАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Статья посвящена процессам гендерной социализации в основном стереотипизации, социальному давлению и другим, которые негативно влияют на развитие личности и могут вызвать ее маргинализацию. Здесь также описаны современные гендерные процессы в период трансформации общества. Автором предпринята попытка объяснить процесс маргинализации в контексте гендерной социализации.

Ключевые слова: пол, гендер, гендерная социализация, гендерная идентификация, маскулинность/феминность, маргинализация, социально-психологическая маргинализация, стереотипизация, гендерное неравенство, предубеждения, социальный принуждение, гендерная роль, гендерно-ролевой конфликт, личность.

Yu. Galan, student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

GENDER SOCIALIZATION AS ONE OF THE REASONS FOR THE MARGINALIZATION OF THE INDIVIDUAL IN THE MODERN WORLD

This article is devoted to processes of gender socialization mostly stereotyping, social pressure and others that negatively affect development of personality and can cause its marginalization. It also describes modern gender processes during the transformation of society. The author attempts to explain marginalization in the context of gender socialization.

Keywords: sex, gender, gender socialization, gender identity, masculinity/femininity, marginalization, social and psychological marginalization, stereotyping, gender inequality, prejudice, social compulsion, social transformation, gender role, gender-role conflict, personality.